

L'AMOR GREC

Representació LGBTQIA+ en la cultura grecoromana

Treball de Recerca 2020-2021

Victor Robinson

2n de batxillerat B

Institut Josep Brugulat

Tutora: Anna Torrent

Síntesi: Aquest treball de recerca de l'àrea d'humanitats busca explorar el món de la representació de les persones LGBTQIA+ dins la cultura de l'antiga Grècia i Roma. Primerament, es mirarà breument l'estat actual dels drets LGBT+ per contextualitzar la seva situació en la nostra època. Llavors, es passarà a parlar del context històric i el paper de les persones LGBT+ dins la societat grecoromana, observant el que diuen diversos historiadors sobre el tema. La part més pràctica del treball consisteix en la lectura i l'anàlisi de diverses obres literàries i mitològiques de l'època clàssica, així veient com es representaven les persones LGBT+ en la cultura d'aquests moments. Finalment, s'extreuran unes conclusions de tot el que s'ha observat.

Síntesis: Este trabajo de investigación del área de humanidades busca explorar el mundo de la representación de las personas LGBTQIA+ dentro de la cultura de la antigua Grecia y Roma. Primeramente, se observará brevemente el estado actual de los derechos LGBT+ para contextualizar su situación en nuestra época. Luego, se pasará a hablar del contexto histórico y el papel de las personas LGBT+ dentro de la sociedad grecorromana, observando lo que dicen diversos historiadores sobre el tema. La parte más práctica del trabajo consiste en la lectura y el análisis de diversas obras literarias y mitológicas de la época clásica, así viendo como se representaban las personas LGBT+ en la cultura de estos momentos. Finalmente, se van a extraer unas conclusiones de todo lo observado.

Abstract: This research project, from the humanities area, looks to explore the world of LGBTQIA+ representation within ancient Greek and Roman culture. First, there will be a brief observation on the current state of LGBT+ rights to contextualise them in our era. Then, the project is going to focus on historical context and the role of LGBT+ people within grecoroman society, observing what various historians have to say on the subject. The more practical part of the project consists in the reading and analysis of various literary and mythological works from the classical period, thus seeing how

LGBT+ people were represented in the culture of those times. Finally, conclusions will be extracted from everything that has been observed.

GUIÓ DEL TREBALL

1. Introducció	6
2. Context social	8
2.1. Què és la comunitat LGBTQIA+?	8
2.1.1. Definicions de terminologia específica del col·lectiu.	8
2.1.2. Percepció moderna de les persones <i>queer</i>	12
3. Context històric	14
3.1. Antiga Grècia	14
3.1.1. Per què aquesta cultura?	14
3.1.2. El paper de les persones LGBT+ en la cultura grega	14
3.1.2.1. Homosexualitat en la societat grega	15
3.1.2.2. Identitats divergents de gènere	17
3.2. Antiga Roma	20
3.2.1. Per què aquesta cultura?	20
3.2.2. El paper de les persones LGBT+ en la cultura romana	20
3.2.2.1. Homosexualitat	20
3.2.2.2. Identitats divergents de gènere	22
4. Mitologia clàssica	26
5. Literatura clàssica	32
5.1. Literatura grega	32
5.2. Literatura romana	38
6. Conclusions	45
7. Bibliografia	48

1. INTRODUCCIÓ

Durant la història, sovint s'han vinculat les identitats LGBT+ amb el món clàssic grecoromà. Fins i tot a l'antiga Roma, es parlava de *mos Graecorum* (costum dels grecs), referint-se a l'homosexualitat. Aquest terme ha seguit vigent durant la història: hi podem trobar referències dins la literatura renaixentista i també dins les obres hel·lenistes de l'Alemanya i França neoclàssiques. Tot i així, el concepte del *mos Graecorum* (o, com es coneixia en aquests moments, l'*amor grec*) va obtenir gran popularitat entre els romàntics anglesos.

L'opressió que patien les persones LGBT+ en la societat europea del segle XIX va comportar que algunes d'aquestes miressin enrere i idealitzessin l'homosexualitat de l'antiga Grècia (una cultura ja molt venerada en l'art de l'època) com una manera de trencar amb el tabú que s'imposava sobre la seva identitat. Lord Byron, Percy Shelley, Oscar Wilde... utilitzaven l'*amor grec* per justificar l'homosexualitat d'ells mateixos o dels seus contemporanis.

Aquesta idealització d'una Grècia homosexual ha perdurat fins avui: sovint s'associa la cultura grega amb les persones LGBT+. Hi ha un estereotip que diu que moltes persones del col·lectiu van tenir una obsessió amb el món clàssic de petites. En el meu cas, això és ben cert, i l'interès per aquesta cultura m'ha acompanyat fins avui dia. Així doncs, molt abans que comencés a escriure aquest treball, abans que sabés com enfrontar-m'hi, sabia que volia tractar el món clàssic, i a més que volia relacionar-lo amb el meu col·lectiu.

Així doncs, aquest treball de recerca es planteja diverses preguntes: la relació que es fa entre la cultura clàssica i les minories sexuals i de gènere és merescuda? Era el món antic realment acollidor a les persones LGBTQIA+ (encara que no les entenes com a tal)? Els estigmes i tabús actuals que van relacionats amb aquest col·lectiu existien?

Per respondre a les preguntes plantejades aquí, m'he marcat aquests objectius. Primerament, vull investigar exactament com el món grecoromà percebia les identitats LGBTQIA+, i quin rol en la societat ocupaven aquestes.

El segon és parlar de l'estigma actual que hi ha sobre la comunitat *queer* (un terme del qual parlaré més endavant) i comparar-lo amb la visió clàssica d'aquest grup: la discriminació en contra d'aquest sempre ha existit en la mateixa forma, o és una mentalitat de segles més recents? Les persones LGBTQ+ de l'antiguitat tenien les mateixes pressions que les d'avui en dia? Això ho veurem dins el treball.

L'últim objectiu és més personal: vull demostrar que la comunitat LGBTQ+ sempre ha existit d'alguna manera, i no és una moda recent. Encara que hagi canviat el seu rol en la societat, les persones d'aquest grup som una part de la història de la humanitat, i ho seguirem essent en el futur.

La metodologia amb la qual vull contestar aquests objectius és, principalment, la lectura, interpretació i anàlisi de diversos textos. Aquests seran tant d'historiadors actuals, que em permetran elaborar una part més teòrica, sobre el que es sap actualment de l'homosexualitat en la societat antiga, com obres literàries i mitològiques antigues. Utilitzaré aquestes per realitzar una part més pràctica, i amb aquesta vull intentar aprofundir en com les persones LGBTQ+ es representaven dins de la societat antiga mateixa, i poder relacionar això amb la seva representació en el món actual.

Espero que amb aquest treball pugui unir dos aspectes de la cultura que sempre m'han estat importants i de gran interès, i potser també portar una nova perspectiva del meu col·lectiu a un públic que possiblement no hi estigui molt acostumat.

2. CONTEXT SOCIAL

Què és la comunitat LGBTQIA+?

Segons la pàgina web [LGBTQA+ wiki](#), la comunitat LGBTQIA+ (sigles de *lesbian, gay, bisexual, transgender, queer, intersex, asexual/aromantic* en anglès) és el terme que s'utilitza per referir minories de gènere i orientació sexual o romàntica. Això correspon a una quantitat immensa d'identitats, ja que tothom té una relació diferent amb la seva pròpia identitat, i trien definir-la de diferents maneres. També s'utilitzen les sigles escurçades LGBT+ per referir-se a aquest grup.

Tot i així, hi ha molts dubtes sobre quan podem començar a parlar d'aquestes identitats. Òbviament, sempre han existit les minories sexuals, però hi ha especialistes, com per exemple el filòsof Michael Foucault, que argumenten que les divisions entre homosexualitat i heterosexualitat van aparèixer el segle XIX.

Segons ell, el concepte de les identitats sexuals o de gènere tal com les coneixem actualment va començar a definir-se en l'article de Carl Westphal titulat [Contrary Sexual Feeling](#)¹ - Sentiments Sexuals Contraris.. Prèviament, ens diu, es parlava de pràctiques sexuals en comptes d'identitats - com ara els termes *sodomia* (relacions sexuals entre dos homes) o *tribadisme* (relacions sexuals entre dues dones).

Definicions de termes específics

La comunitat LGBT+ té una gran quantitat d'identitats específiques, i per entendre diverses parts d'aquest projecte s'han de comprendre les identitats menys conegudes. (Totes aquestes definicions estan tretes de la pàgina web LGBTQA+ Wiki el dia 30 de gener de 2021.)

¹ Westphal, Carl. "Contrary Sexual Feeling". *Archiv für Psychiatrie und Nervenkrankheiten* (1870).

Aquí és important distingir entre tres facetes de les identitats *queer*: el gènere, l'orientació sexual i l'orientació romàntica. Aquestes llistes no pretenen ser una llista exhaustiva d'identitats, senzillament són per familiaritzar als lectors desconexors de temes LGBT+ amb conceptes específics. Totes les següents consultes són de la pàgina *LGBT+ Wiki*².

Identitats de gènere

El gènere, segons el diccionari en línia [termcat](#) (consultat el 30/1/2021), és el *conjunt de característiques d'origen cultural relatives a patrons de comportament i d'identitat sobre la base de les quals s'estableix socialment la distinció entre homes i dones*. Tot i així, el gènere no és binari, i cal diferir-lo del sexe: el sexe és purament físic, i ve definit pels genitals d'una persona; però el gènere és una característica mental, i no necessàriament correspon amb el sexe. Cap dels dos és binari.

Cisgènere: la paraula cisgènere es refereix, senzillament, a aquelles persones que se senten identificada amb el gènere que se li ha assignat al naixement. Per exemple, una persona nascuda amb penis que s'identifica com a home seria un home cisgènere, sovint abreujat a cis. Aquesta identitat no forma part de la comunitat LGBT+, ja que no és una minoria.

Transgènere: les persones transgènere, o senzillament *trans*, són aquelles que es senten identificades amb un gènere diferent del que se'ls ha assignat en néixer. Per exemple, una persona que ha nascut amb penis i s'identifica com a dona, seria una dona trans. Les persones trans sovint experimenten la disfòria de gènere - un sentiment d'incomoditat amb el seu cos, ja que senten que no els representa. La gent trans pot definir-se amb un gènere binari o no-binari.

² *LGBT+ Wiki*, 2021. <https://lgbt.wikia.org/wiki/LGBT+Wiki>

No-binari: les persones no-binàries no es senten alineades amb el gènere binari, és a dir, que no es senten completament home ni completament dona. La definició d'identitats no-binàries varia de persona en persona - per exemple, hi ha gent no-binària que es defineix com a part home i part dona (andrògina), persones que no s'identifiquen amb cap gènere (agènere), o persones que fluctuen entre diversos gèneres (de gènere fluid). Hi ha un dilema en les llengües en què només hi ha dos gèneres gramaticals, com ara el català, sobre com referir-se a la gent no-binària.

Intersex: el terme *intersex* es refereix a les persones que neixen amb una deformitat cromosòmica que fa que tinguin genitals que no es puguin classificar de la manera convencional. Aquestes deformitats es poden presentar de moltes maneres - es considera que un 1.7% de la població és intersex en alguna manera - tot i que no sempre és obvi a primera vista, i hi ha gent que pot viure tota la seva vida sense saber que ho és.

Orientacions sexuals i romàntiques

Agrupem aquestes dues categories perquè les dues es refereixen a l'atracció que sent una persona envers altres. Es difereix l'atracció sexual i la romàntica en què l'atracció sexual és atracció física que sent un individu envers una o més persones, amb ganes de tenir-hi relacions sexuals; i l'atracció romàntica és una forma d'atracció emocional que es forma entre una persona i una altra (o altres), en què es té el desig de mantenir-hi una relació sentimental de parella. Tota orientació sexual té el seu equivalent romàntic (ex., homosexualitat i homoromanticisme), però aquesta llista només la formaran les orientacions sexuals.

Homosexualitat: l'homosexualitat és l'atracció sexual d'una persona al mateix gènere que ella mateixa. Es refereix, més específicament, als homes homosexuals com a gais o *gays*, i a les dones homosexuals com a lesbianes.

Heterosexualitat: l'heterosexualitat és l'atracció sexual d'una persona al gènere oposat, per exemple, una dona que es sent atreta només pels homes. Aquesta identitat no forma part de la comunitat LGBT+, ja que no és una minoria. Sovint s'abreua a *hetero*.

Multisexualitat: la multisexualitat és un terme paraigües per a totes les persones que es senten atretes per més d'un gènere. La més coneguda d'aquestes és la [bisexualitat](#), però també n'existeixen d'altres, com ara la [pansexualitat](#). Sovint hi ha poca diferència entre els significats d'aquestes etiquetes i són senzillament una preferència personal.

Asexualitat: l'asexualitat és la falta d'atracció sexual. Les persones asexuals sovint no volen tenir relacions sexuals amb ningú. Tot i així, encara poden sentir atracció romàntica - per exemple, una persona pot ser asexual i biromàntica. El contrari de l'asexualitat és l'[al·losexualitat](#), que no forma part de la comunitat LGBT+. L'aromanticisme és la falta d'atracció romàntica, però la gent aromàntica no és necessàriament asexual.

El terme [queer](#)

La paraula *queer* ara s'utilitza per referir-se a qualsevol persona que pertany a una minoria d'orientació sexual o de gènere. Inicialment era un terme anglès que significava "estrany" però al segle XIX va esdevenir un terme despectiu per a la gent homosexual. La comunitat LGBT+ ha reclamat el mot, i ja no s'utilitza sempre amb una intenció despectiva. Tot i així, encara hi ha gent que es sent incòmoda amb el mot degut a la seva història.

Percepció moderna de les persones *queer*

Tot i que sembla que les persones LGBT+ estan força normalitzades i acceptades en la societat actual, això no sempre és el cas. Segons l'organització *queer* GLAAD, [“aproximadament 80 països criminalitzen les relacions LGBT d'alguna manera”](#)³. Tot i així, segons un [estudi de l'organització Pew Research Society](#)⁴ que comparava els graus d'acceptació de la homosexualitat entre el 2002 i el 2019, cada cop acceptem més a les identitats LGBT+ com a societat global.

Segons la web d'estadístiques [Statista](#)⁵, l'any 2020 només 29 dels 195 països que hi ha al món tenen lleis nacionals que permeten el matrimoni homosexual. Tot i així, això no significa que en els altres 166 països la homosexualitat estigui criminalitzada. Segons l'organització [Human Dignity Trust](#)⁶, hi ha 71 països en el món que criminalitzen el sexe homosexual, i en 11 d'aquests és aplicable la pena de mort.

Les lleis que afecten les persones amb identitats divergents de gènere són més complexes: engloben una gran quantitat de legislatures com ara la reconeixença legal de gèneres no-binaris, l'establerta de procediments perquè les persones transgènere puguin tenir procediments de canvi de gènere, tant físics com legals, lleis sobre les operacions als nens intersex..., per tant no és tan fàcil de trobar un número concret de països amb lleis transgènere.

Segons *Human Dignity Trust*, hi ha 15 països en què es criminalitzen concretament les persones transgènere (amb lleis en contra del transvestisme, per exemple), però hi ha més països que inclouen les persones transgènere en les lleis en contra de la homosexualitat.

Tot i que un país tingui protecció legal per les persones LGBT+, encara pot ser molt present la discriminació contra aquest col·lectiu. [El 2016, una de cada quatre persones](#)

³ Organització GLAAD. *Global LGBT rights*.

⁴ Poushter, J. i Kent, N. (2020). The Global Divide on Homosexuality Persists.

⁵ McCarthy, N. (2020). Where Gay Marriage is Legal. A *Statista*.

⁶ Human Dignity Trust. Map of Countries that Criminalise LGBT People.

[LGBT+ dels Estats Units s'havia sentit discriminada d'alguna manera a causa de la seva identitat⁷](#). Encara que no s'haguessin sentit discriminades, moltes persones havien de canviar aspectes del seu dia-a-dia per por dels prejudicis actuals (per exemple, amagar relacions o evitar situacions socials).

Així doncs, tot i que s'estan fent avenços per acceptar la gent *queer* en la societat global, la discriminació contra aquest col·lectiu és comuna, i falta força treball per eliminar-la.

⁷ Singh, S. i Durso, L.E. (2017). Widespread Discrimination Continues to Shape LGBT People's Lives in Both Subtle and Significant Ways.

3. CONTEXT HISTÒRIC

3.1. ANTIGA GRÈCIA

3.1.1. Per què aquesta cultura?

Per entrar en la part més teòrica del treball, començarem amb l'Antiga Grècia. Percy Bysshe Shelley va dir "[Tots som grecs. Les nostres lleis, la nostra literatura, la nostra religió, les nostres arts, tenen arrel a Grècia.](#)⁸", i tenia raó. Hi ha moltíssims aspectes de la nostra cultura que tenen origen en l'Hèl·lade, des de la democràcia al teatre, i crec que serà interessant analitzar una faceta de les societats antigues de les quals encara se'n parla poc.

Així doncs, la societat grega és un bon punt d'inici per aquest treball, permetent una vista més detallada d'un aspecte més oblidat d'una cultura molt important.

3.1.2. El paper de les persones LGBT en la societat grega

És difícil trobar exactament el punt de vista d'una cultura tan antiga sobre temes més socials, ja que sovint les visions que se'n conserven són les d'individus concrets i no de la població en general. No tenim enquestes de l'antiga Grècia com les d'ara que ens deixin clar les idees de la població en general sobre l'homosexualitat, per exemple. Tot i així, tenim suficient documentació per formular una hipòtesi sobre l'estat de les persones *queer* en la societat grega.

Cal reiterar, també, que el context social actual i el de l'antiguitat eren molt diferents: a Grècia no es feia la divisió actual en homosexuals, heterosexuals i tot l'espectre

⁸ Shelley, Percy Bysshe (1821). *Hèl·las. Prefaci*.

d'identitats que tenim ara, sinó que es parlava de pràctiques sexuals i el rol que donaven aquestes als participants, una característica que també serà important a Roma.

3.1.2.1. Homosexualitat en la societat grega

Com ja hem establert, la distinció entre orientacions sexuals tal com la coneixem ara és relativament moderna, per tant podem arribar a la conclusió que aquesta distinció no era tan rellevant a l'antiga Grècia. Tot i així, es coneixia l'existència de l'homosexualitat, i aquesta era força acceptada - però només en algunes parts de l'Hèl·lade. Aquesta estava dividida en *polis*, i cada polis tenia les seves pròpies costums i lleis; per tant cada una tenia la seva actitud envers l'homosexualitat.

Segons un [article](#),⁹ publicat en l'enciclopèdia filosòfica de Stanford, sovint es considerava normal sentir atracció pels dos sexes. L'atracció cap a un gènere determinat es considerava una preferència i no un tema moral. Sí que hi havien persones, com ara Alexandre el Gran, que mostraven atracció només pel mateix gènere - tot i que aquests es consideraven una minoria.

Plató dona la seva opinió sobre l'homosexualitat diverses vegades, tot i que aquesta canvia al llarg de la seva vida. En el *Simposi*,¹⁰ diversos personatges parlen sobre l'amor entre persones del mateix gènere: Fedre declara que un exèrcit format per homes que són amants entre si seria imparable, per exemple. Va existir un exèrcit així: el Batalló Sagrat de Tebes, una organització militar formada per 150 parelles home/home. Aquest batalló va ser molt important per a la *polis* de Tebes durant el segle IV aC, fins que va ser derrotat per Filip de Macedònia.

Un altre personatge del *Simposi*, Pausànias, fa una distinció entre dos tipus d'amant. Segons ell, l'amant més noble és el que busca l'amor dels nois, establint relacions

⁹ Pickett, Brent (2002, revisat 2020). *Homosexuality*.

¹⁰ Plató. *Simposi*.

amoroses que duren tota la vida. També analitza les actituds de diverses polis envers l'homosexualitat. Primer, diferencia entre les polis que tenen una actitud específica cap a l'homosexualitat i les que no (com ara Atenes). Llavors, fa una altra distinció dins la primera categoria: aquí distingeix les polis que tenen una actitud favorable cap a l'homosexualitat (Esparta, Boècia i l'Èlide), i les que en tenen una visió negativa (Pèrsia i Jònia). Aquest fragment és interessant perquè ens permet observar el que ja s'ha vist abans, que les polis eren molt diferents entre si.

No sabem si aquests personatges reflecteixen l'opinió de Plató sobre el tema de l'homosexualitat, però el cert és que veiem que són molt liberals en parlar-ne, i que no és de cap manera un tema tabú com ha estat en altres moments de la història.

Tot i així, les obres de Plató més tardanes presenten una visió diferent. En un fragment¹¹ de les *Lleis*, es mostra totalment en contra de la sexualitat en general, però sobretot de l'homosexualitat. Segons aquest fragment, l'única funció del sexe és la reproducció, per tant les relacions entre dos homes o dues dones van en contra de la naturalesa.

Sabem que la forma més acceptada i popular de relacions de l'antiga Grècia és la pederàstia (παῖδ-, jove, i ἐραστής, amant). Aquesta consistia en una sèrie de relacions sexuals entre un noi jove (anomenat eròmen, del grec ἐρώμενος - "estimat"), i un home adult més gran (l'erastes, ἐραστής - "amant"), un concepte totalment il·legal avui en dia, però totalment acceptat en l'Hèl·lade.

Tot i així, segons una [entrevista](#)¹² del 2020 sobre la pederàstia a l'antiga Grècia amb Paul Cartledge¹³, hi havia normes i lleis que regulaven i controlaven la pederàstia. Per exemple, l'eròmen havia de consentir la relació - tot i que no podia ser ell que l'iniciava,

¹¹ Plató. *Lleis*.

¹² Mason, E (2020). *What was pederasty in ancient Greece?*

¹³ Historiador britànic i ex-professor de Cultura Grega a l'universitat de Cambridge.

ja que això es considerava prostitució criminal. També es restringia estrictament l'ús dels gimnasos, ja que els grecs que atenien el gimnàs ho feien despullats. Els esclaus tenien prohibit anar al gimnàs perquè seria massa fàcil que un mal amo se n'apoderés sexualment, i els homes majors de 40 anys no hi podien assistir al mateix temps que nois joves.

Segons la mateixa entrevista, la freqüència de la pederàstia també variava de polis a polis. Es creu que a Atenes es considerava un fet de les èlits més riques, ja que les convencions de festeig eren complexes i elaborades, però en canvi, a Esparta, era un fenomen que passava a molts joves. Es considerava una experiència educativa en el pas de l'adolescència a l'edat adulta, amb l'erastes sovint prenent un rol de mentor i educador en la relació.

No es sap del cert si les noies passaven per relacions semblants a la pederàstia. Hi ha una font molt tardana provinent d'Esparta que parla d'un pas en l'educació de les noies en què una dona més gran tindria relacions d'un tipus semblant amb noies més joves, però no es sap del cert si això és veritat, ja que no es menciona en cap altra font grega.

Tot i així, si es parla de l'homosexualitat femenina a l'Hèl·lade, cal remarcar Safo de Lesbos, una poetessa grega que escrivia obres líriques, sobretot de caràcter amorós. S'han preservat fragments dels seus poemes amorosos dirigits cap a dones, tot i que no es sap si aquestes relacions eren pederàstiques o no.

3.1.2.2. Identitats divergents de gènere

És difícil trobar records de les persones transgènere al llarg de la història. Òbviament, les persones trans han existit sempre, i l'antiga Grècia no és cap excepció. Tot i així, en molts casos no existia la terminologia actual que utilitzem per referir-nos a les persones d'identitats divergents de gènere. Així doncs, la dificultat està en identificar els casos en què les persones descrites realment eren trans, i no persones cis presentant característiques que actualment relacionaríem amb les identitats trans. Tot i així, es

poden trobar alguns clars exemples de persones trans i d'altres identitats de gènere a l'antiga Grècia.

El cas més important d'aquestes són les *gallae*. Aquest terme és en gènere femení, tot i que els autors i historiadors de l'època s'hi referien amb el masculí *galloi* (en grec) o *galli* (en llatí). Hi ha diversos arguments a favor d'utilitzar el femení per referir-se a aquest grup, com ara aquest de K.A. Lucker el 2005 ([*The Gallae: Transgender Priests of Ancient Greece, Rome and the Near East*](#), pàgines 7-8, traducció pròpia):

“Escullo utilitzar el terme *gallae* pel subjecte del meu estudi en comptes de les formes més acceptades masculines, *galloi* en grec i *galli* en llatí. Faig això perquè, vist des del model que proposo, la forma femenina és l'única acceptable. Proposo que les *gallae* compartien una experiència amb les dones trans. És incorrecte referir-se a una dona trans utilitzant pronoms o termes d'adreça masculins, perquè el rol que pren en la societat és un de femení. Seria intel·lectualment deshonest afirmar que les *gallae* comparteixen terreny comú amb les dones trans i llavors aplicar-hi un terme de descripció diferent. El terme *gallae*, tot i estar poc utilitzat, no és desconegut en la literatura antiga, i no és un neologisme modern.”¹⁴

Les *gallae* adoraven la deessa de la fertilitat Cíbele, a vegades anomenada amb el títol de *μήτηρ*, “mare”. Era d'origen frigi, i el seu culte existia tant a l'Hèl·lade com a l'antiga Roma. A vegades s'associa amb Rea.

No hi ha molta informació sobre les *gallae* específicament a l'antiga Grècia; la majoria del que sabem d'elles ve de textos d'historiadors romans. Tot i així, podem veure comportaments d'aquestes que sembla tenir lloc en totes les cultures que trobem: veiem que es referien entre elles sempre en femení i com a dones, adoptant rols femenins en la societat, per exemple vestint-se amb roba femenina. També es feien

¹⁴ Lucker, K.A. *The Gallae: Transgender Priests of Ancient Greece, Rome and the Near East*. (p. 7-8)

castracions públiques, que, segons el blog [LGBTime Machine](#), era un pas més en el camí simbòlic que feien les *gallae* d'home a dona - a vegades referint-se a la sang de la mutilació com a una “menstruació”.

Es sap que les *gallae* no eren l'únic culte amb característiques semblants a aquestes: a Babilònia, el culte de la deessa Inanna presentava pràctiques i trets molt semblants a això.

També veiem un possible exemple de persones trans o no-binàries en el culte de Dionís. Segons un text del 2018¹⁵, aquest déu sovint es descriu com a andrògin, incorporant elements tant masculins com femenins: “l'home-dona”, “el sense virilitat”, “l'híbrid”. Els rituals més antics dedicats a aquest déu el representaven amb un bastó, al qual se li posava una barba postissa masculina i també roba femenina, i els participants en el ritual incloïen homes que es vestien de dona, i dones que portaven fal·lus falsos de proporcions exagerades.

¹⁵ Literski, N.S. (2018). *Dionysus Reviled: Transgender Visibility and the Pentheus Complex*.

3.2. ANTIGA ROMA

3.2.1. Per què aquesta cultura?

Havent analitzat la cultura grega, passem a la romana. Aquesta és un altre dels grans pilars en els quals es basen molts elements de la nostra cultura actual, per tant trobo que és oportú seguir el treball parlant d'aquesta societat.

La cultura romana té una gran influència hel·lènica. Així doncs, veiem que la perspectiva d'identitats LGBT és semblant en certs aspectes a la perspectiva de l'antiga Grècia: encara hi trobem, per exemple, la pederàstia i les *gallae*. Tot i així, les actituds envers d'aquests temes canvien força. A més, les actituds envers temes *queer*, sobretot la homosexualitat, van canviar molt al llarg de la història de Roma.

3.2.2. El paper de les persones LGBT en la societat romana

3.2.2.1. Homosexualitat

L'actitud romana envers l'homosexualitat és molt semblant a la grega. Un article de la universitat de Birmingham¹⁶ afirma que la pederàstia seguia present en la societat, i era la forma més acceptada d'homosexualitat masculina. Tot i així, com ja he dit, no es parlava d'homosexualitat en aquestes èpoques. A Roma, es distingien els participants en els actes sexuals segons el rol que adoptaven: l'actiu (un rol associat amb la masculinitat) i el passiu (associat amb la feminitat).

L'homosexualitat estava permesa durant molta part de la història de Roma, però amb repercussions socials i legals segons quin rol es prenia en les relacions sexuals. El rol de "passiu" o "penetrat" es considerava molt deshonorat i un senyal de debilitat, mentre que prendre el rol d'"actiu" o "penetrant" era una mostra de masculinitat i força.

¹⁶ Hudson, A. (2021). *LGBTQIA+ History Month- Male Homosexuality in Ancient Rome*.

Això va portar a una sèrie de restriccions socials i legals sobre qui podia prendre el rol de passiu. La pederàstia, tot i estar permesa, només es podia practicar amb nois que no eren lliures, degut a la deshonra que estava relacionada amb la passivitat en l'acte sexual. Les relacions sexuals entre homes majors d'edat també estaven permeses, sense estigma social, però només si el passiu era de certes classes socials: esclaus o esclaus alliberats, prostituts o actors, ja que aquestes eren les classes socials més baixes. Tot i no estar prohibides les relacions amb altres classes socials, el passiu patia una gran repercussió social i molta humiliació. Això és el cas de Juli Cèsar: uns enemics polítics seus van fer córrer el rumor que havia tingut relacions sexuals amb el rei Nicomedes IV de Bitínia. Això no era una cosa mal vista per si, sinó que la difamació venia del fet que declaraven que Cèsar havia estat el passiu. Això va portar a un gran estigma social - a Cèsar se l'anomenava "la reina de Bitínia", demostrant la relació entre passivitat i feminitat, i aquest rumor va perdurar fins la seva mort.

Es sap que molts emperadors romans van tenir relacions homosexuals. Un exemple n'és l'emperador Adrià i el jove grec Antínous. Tot i que no se sap ben bé quina relació tenien, és força segur que va ser una relació pederàstica. Aquesta va durar set anys, fins que Antínous va morir ofegat, amb només 20 anys d'edat. Adrià era tan devot al seu amant que va anomenar déu a Antínous, i un culte dedicat a adorar aquest jove es va escampar per l'imperi romà. Tot i així, Hudson proposa la possibilitat que la mort prematura d'Antínous no fos accidental, sinó que va ser assassinat perquè començava a fer-se massa gran perquè la relació amb l'emperador fos acceptable socialment.

No hi ha moltes fonts romanes que parlin de l'homosexualitat femenina, i en les que trobem (sobretot literàries), aquesta sovint s'utilitza com a element humorístic o de crítica. Siobhán McElduff, professora de llatí a la universitat British Columbia, recopila algunes d'aquestes fonts en el seu llibre *UnRoman Romans*¹⁷. Una que podríem observar es epigrama 7.67 de Marcial. En aquest breu poema, de caire humorístic,

¹⁷ McElduff, S. *UnRoman Romans*. Capítol 23.

descriu una dona, Philaenis, que té relacions sexuals tant amb noies com amb nois. En parts del poema, se la descriu amb termes masculins, criticant-la per la seva masculinitat, ja que, segons Marcial, busca adoptar el rol d'un home en tenir relacions amb noies. A més, hi ha un aire exageradament grotesc i groller per tot el poema, que segurament busca ridiculitzar a Philaenis per les seves pràctiques sexuals. Aquí en reproduïx un fragment:

“La tribade Philaenis folla nois
i, més salvatge que la luxúria d'un marit,
es tira sobre onze noies al dia.
I amb el vestit lligat juga a pilota,
i es cobreix de sorra, i amb el braç
fàcilment llança pesos prou pesants pels més forts,
i coberta de pols de la repugnant arena,
és fuetada per un entrenador cobert d'oli,
i no sopa ni s'estira per sopar
abans d'haver vomitat set pintes de vi no barrejat (...)”¹⁸

L'homosexualitat femenina es tracta com un fet desagradable, com si les dones homosexuals intentessin agafar el lloc dels homes en tenir relacions sexuals amb altres dones. Com que el poema és humorístic, segurament es considerava absurd o ridícul que una dona voldria estimar a altres dones.

3.2.2.2. Identitats divergents de gènere

Cal dir, un altre cop, que és molt difícil associar individus del passat i termes actuals. Per exemple, molt mites romans que descriuen l'homosexualitat femenina o la passivitat sexual masculina, com ara la fàula 4.16 de Fedre, parlen d'homes nascuts en cos de dones o dones nascudes en cossos d'homes:

¹⁸ Marcial. *Epigrames* 7.67. Traducció pròpia de l'anglès.

“El mateix Prometeu, creador de la nostra argila corrent, que es trenca quan ofèn la fortuna, les parts naturals que la vergonya amaga, quan les havia creat individualment durant un dia sencer, aviat va poder encaixar-ne una amb cada cos, quan sobtadament era invitat per Bacus a un festí. Va tornar a casa tard, emborratxat, les venes plenes de nèctar i els peus inestables. Llavors, mig-adormit i amb confusió borratxa, va enganxar la part virginal als homes i va afegir membres masculins a les dones. Així que ara el desig es gaudeix amb joia depravada.”¹⁹

Aquesta faula, en què Prometeu crea sense voler dones amb cos d’home i homes amb cos de dona, per a nosaltres representaria clarament a persones transgènere, però en el cas de l’antiga Roma podria ser senzillament una manera d’explicar la percebuda feminitat dels homes passius o la masculinitat de les dones homosexuals. Podria ser, també, que tant persones homosexuals i persones trans es categoritzessin en el mateix grup, d’individus “no normals”.

Hi ha dubte sobre a què es referia aquesta faula: podria estar parlant de les persones transgènere, de l’homosexualitat o de les persones intersex. Tot i així, ens deixa molt clar que el concepte de persones nascudes en un cos equivocat no és modern.

És interessant també veure l’aspecte de l’error dins aquesta faula: molt sovint, a través de les edats, es representa el fet de ser transgènere com una equivocació, un error de la naturalesa en què una persona neix en un cos incorrecte. Es considera “antinatural” d’alguna manera. Però realment, el concepte del gènere en si és un invent dels humans, així que la flexibilitat i el trencament de les rígides normes establertes en la societat no és en cap manera un error de la naturalesa, ja que el gènere no forma part de la naturalesa humana.

¹⁹ Fedre. *Faules* 4.16. Traducció pròpia de l’anglès.

També veiem la història d'Ifis i lanthe²⁰, dins les *Metamorfosis* d'Ovidi. Aquesta història presenta un àmbit de confusió, tant en el camp de gènere com d'orientació sexual. Es parla d'una dona embarassada, que sap que si té una filla l'hauran de matar. Quan neix la seva criatura, se n'adona que és noia, així que, per no haver-la d'abandonar, la vesteix de noi i li posa el nom del seu avi, Ifis. A Ifis se la descriu com a molt andrògina, sempre amb la capacitat de semblar noi o noia. El pare d'Ifis, encara en la creença que la seva filla és un noi, l'acaba prometent en matrimoni amb una noia, lanthe. Ifis, tot i estimar lanthe, es lamenta del desig que sent, descrivint-lo com a monstruós i poc natural. Aquí veiem, un altre cop, el desdeny que tenien els romans per l'homosexualitat femenina. El dia del matrimoni, Ifis, desesperada perquè el casament s'acosta, prega a la deessa Isis. Aquesta transforma a Ifis en un noi: l'autor ara s'hi refereix en masculí, i a mesura que s'allunya del temple va aconseguint caràcters típicament associats amb els homes: els cabells se li escurcen, es fa més alt... fins que és totalment masculí. Ifis i lanthe es casen, en un matrimoni totalment respectable per l'època: entre home i dona.

És difícil determinar si aquesta història és sobre un home trans o sobre una parella homosexual que, en ser considerada tan antinatural, només pot ser feliç amb la transformació d'un dels dos. Tot i així, els canvis de gènere són presents en la mitologia i literatura romanes.

En un ambient menys mitològic, a Roma, igual que a Grècia, hi tornem a veure les *gallae*. Aquestes no presenten grans canvis des de l'Hèl·lade - segueixen adorant la Mare Cíbele i encara prenen rols femenins en la societat: referint-se a si mateixes en femení, vestint-se amb roba de dona...

Segons Lucker²¹, el culte a Cíbele estava molt més estès a Roma que a Grècia. Es van afegir més característiques a aquesta deessa (per exemple, se la va començar a

²⁰ Ovidi. *Metamorfosis* VII-XV. (p. 118)

²¹ Veure p. 18.

associar amb la fertilitat, i es van incorporar actes sexuals als seus rituals), i es van reconèixer legalment les *gallae*, aplicant lleis per restringir-ne els drets i també qui podia formar part d'aquest culte. Per exemple, un esclau va ser exiliat després d'intentar formar part d'aquest grup. També hi ha casos de *gallae* que van ser prohibides d'heretar terrenys, ja que no eren ni home ni dona. En aquest cas, no se la va permetre defensar-se en la cort, perquè es creia que la presència d'una *galla* contaminaria el lloc del judici.

El llibre prèviament mencionat, *UnRoman Romans*, també té un [capítol](#)²² sobre les persones intersex i trans a l'antiga Roma. Segons Siobhán McElduff, els infants intersex sovint s'haurien mort, degut a la seva "imperfecció". Els que no morien, segurament perquè els pares amagaven el seu estatus intersex, es podrien haver classificat com a eunucs.

Hi ha diversos historiadors, com ara Plini el Vell, que parlen de processos de transició de gènere, sobretot de dona a home, a vegades especificant que aquests processos no són ficticis. Plini dóna l'exemple d'Arescon, un home que havia nascut com a noia, però que va "desenvolupar una barba i atributs masculins", i fins i tot es va casar amb una dona. No s'especifica com es realitzaven aquests processos.

²² McElduff, S. *UnRoman Romans*. Capítol 24.

4. MITOLOGIA CLÀSSICA

Passant a l'anàlisi d'obres, començarem parlant de la mitologia en el món clàssic. Com ja hem vist, la homosexualitat no era un tema tabú dins les cultures grecorromanes, o com a mínim no ho era tant com pot ser en la nostra societat. Així doncs, veiem que hi ha diversos personatges mitològics que es descriuen tenint relacions homosexuals o sentint atracció cap a persones del mateix gènere: Zeus i Ganimedes, Narcís, Apol·lo i Jacint...

Tot i així, hi ha certs personatges que són més ambigus: no s'especifica mai la seva orientació sexual. Cal recordar, un altre cop, que no existien a l'antiguitat les etiquetes que tenim avui en dia per les diverses identitats i orientacions. Tot i així, interpretant-les des d'un punt de vista modern, té sentit que aquests personatges fossin part de la comunitat LGBT+.

Un exemple en seria Àrtemis o Diana, deessa de la cacera. Aquesta forma part d'un grup de divinitats anomenades les "deesses verges", és a dir, que havien fet un jurament de virginitat. Això podria assenyalar a una Àrtemis asexual? Possiblement, però també cal tenir en compte que en l'antiga Grècia, "verge" no tenia exactament el mateix significat que té actualment, sinó que podria referir-se a una dona soltera. A més, Àrtemis sovint s'envoltava de noies joves, i tenia una gran repulsió pels homes. No es sap si sentia atracció per aquestes noies, o si hi mantenía una relació semblant a les pederàstiques. El que sí que es sap, en canvi, és que Zeus va presentar-se a una de les companyes d'Àrtemis, Cal·listo, en la forma d'aquesta deessa, amb la intenció de tenir-hi relacions sexuals. Tal com diu aquest fragment de *Les Metamorfosis* d'Ovidi:

"Sense perdre temps, [Zeus/Júpiter] pren l'aspecte i l'indument de Diana i li diu: 'Ei, noia, tu que formes part del meu seguici, en quins turons has estat caçant?'. La noia s'aixecà de l'herba i li digué: 'Salut, divinitat més gran que Júpiter,

segons el meu parer; ho diria igualment que ell em sentís'. Ell riu en sentir-la, el complau saber-se preferit a ell mateix i li fa petons a la boca, però gens mesurats i molt diferents dels que faria una verge.”²³

FIGURA 1: *Júpiter, com a Diana, sorprèn a Callisto*. François Boucher. 1769. Wikimedia Commons.

Aquí veiem que Àrtemis (en aquest text anomenada Diana), i Cal·listo clarament tenen una relació molt propera: Cal·listo mostra una gran admiració cap a Àrtemis i accepta els petons que li fa Júpiter disfressat com si fos una activitat normal entre elles. Els petons, a més, són “molt diferents dels que faria una verge”. Això es podria interpretar de diverses maneres: Cal·listo no s’adona que la “deessa” que està petonejant no és l’Àrtemis real fins més tard, així que podria indicar que està acostumada que Àrtemis li faci petons “poc verges”, referint-se potser a relacions sexuals entre les dues; o, en canvi, podria estar-nos ensenyant que Zeus té una intenció sexual. Encara que agafessim la segona definició, és molt probable que hi hagués alguna espècie de relació més que platònica entre Cal·listo i Àrtemis.

Les altres deesses verges (Atena i Hèstia) es podrien interpretar de formes semblants: asexuals o atretes per les dones, tot i que no hi ha tanta evidència com en el cas d’Àrtemis que assenyali a la seva possible homosexualitat.

²³ Ovidi. *Metamorfosis I-VI*. (p. 75)

Apol·lo, el germà d'Àrtemis, és un altre déu que es pot interpretar clarament com a *queer*. Es descriu en diversos mites el seu amor cap a altres homes, sovint nois, emulant la pederàstia de l'època. Això assenyala clarament a un Apol·lo bisexual, com a mínim en termes actuals.

Un dels nois més famosament estimats per Apol·lo va ser Jacint. Segons *Les Metamorfosis*, en un fragment narrat per un cantor:

“El meu pare [Apol·lo] et va estimar més que qualsevol altre [...] la teva companyia constant alimentava el foc que sentia.”²⁴

En aquest fragment es parla, segurament, d'un amor romàntic o sexual d'Apol·lo envers Jacint. Més tard en el mite, Jacint mor d'un impacte al cap mentre juguen a llançar-se un disc amb Apol·lo. Lamentant-se de la seva pèrdua, Apol·lo el converteix en flor, perquè sempre es recordi el seu amant.

Un altre amant home que va tenir Apol·lo va ser Ciparissus, que també apareix en les *Metamorfosis*. Aquest va ser un noi “*estimat pel déu que domina les cordes de la lira i les de l'arc*”²⁵, que sense voler va matar un cérvol sagrat i va decidir suïcidar-se de la culpa que sentia. Apol·lo, en veure morir al seu amant, el transforma en el primer xiprer, en una manera molt semblant a la transformació de Jacint.

Zeus, rei dels déus, també tenia un amant masculí: Ganimedes. Segons Ovidi, aquest era un noi que Zeus havia estimat, i, per tant, el va raptar, fent-lo treballar servint vi als déus de l'Olimp.

“El rei dels déus en altres temps va cremar d'amor per Ganimedes el frigi. (...) Sense perdre un instant, agitant l'aire amb les seves ales falses, va raptar el

²⁴ Ovidi. *Metamorfosis* VII-XV. (p. 132-133)

²⁵ Ovidi. (p. 129).

descendent d'Ilos; ell encara ara barreja les begudes i serveix el nèctar a Júpiter, malgrat la irritació de Juno.”²⁶

Hi havia altres divinitats sovint associades amb les identitats *queer*, com per exemple Dionís i la Mare Cíbele, que, com ja hem comentat anteriorment, tenen connexions amb les persones transgènere o no-binàries.

El panteó grec no és l'únic element mitològic on trobem identitats LGBTQ+. Molts personatges mitològics tenen característiques *queer*. Podríem començar, per exemple, amb Tirèsias. Aquest era un endeví cec que apareix en algunes de les històries més famoses de l'Hèl·lade: en vida apareix a *Èdip Rei* i *Antígona*, i, després de la seva mort, aconsella a Odisseu des de l'inframón a l'*Odissea*. Abans de tot això, Tirèsias havia tingut una experiència curiosa:

FIGURA 2: *Tirèsias colpejant les serps*, Johann Ulrich Krauss (Wikimedia Commons).

“(…) un dia amb un cop del bastó havia maltractat els cossos de dues serps que copulaven enmig d'un bosc verd, i d'home que era s'havia transformat en dona - prodigi admirable! - i havia passat així set tardors; la novena les va tornar a veure una altra vegada i va dir: “Si els cops que rebeu tenen tant de poder que són capaços de canviar el sexe de qui us els dóna, ara us tornaré a estovar”. Després de colpejar els mateixos serpents, va recuperar

l'aspecte anterior i la figura que tenia de naixença.”²⁷

²⁶ Ovidi. (p. 132)

²⁷ Ovidi. *Metamorfosis I-VI*. (p. 109-110)

És interessant remarcar que, tot i que la transformació de Tirèsias passa per error, en cap moment es diu que fos un càstig o una maledicció. Senzillament Tirèsias passa set anys com el gènere oposat, i llavors troba les serps i torna a la seva forma original. En molts mites que tracten el que actualment considerariem una persona trans o *queer*, aquest tema hi és present. Tot i que no necessàriament se'n parla mai negativament, es representa com un error dels déus, o un fenomen que passa per accident.

Altres personatges *queer* que trobem en la mitologia clàssica serien, per exemple, Narcís. Segons Ovidi, *molts joves i moltes noies desitjaven* a aquest noi, tot i que ell els ignora, enamorant-se del seu propi reflex dins l'aigua. Òbviament, la imatge de la qual ell s'enamora en el mite, essent la seva pròpia, també és la d'una persona del seu mateix gènere. I l'amor és, efectivament, amor sexual o romàntic: no es tracta d'una senzilla obsessió.

“Quantes vegades va fer petons, sense reeixir-ne, a la font enganyadora!
Quantes vegades per agafar aquell coll que veia va ficar els braços a l'aigua i no
va poder atènyer res! No sap què veu, però allò que veu el consumeix, i la
mateixa il·lusió que enganya els seus ulls és la que l'excita.”²⁸

Finalment, veiem a Orfeu, un músic famós pel seu viatge a Hades, l'infern, per recuperar la seva dona morta, Eurídice. Tot i així, Orfeu fracassa, i no aconsegueix rescatar-la. Després d'aquest viatge, Ovidi ens diu això:

“[...] Orfeu havia fugit tot tracte amorós amb les dones, sigui per la desgràcia que
li havia succeït, sigui perquè ho havia promès. Moltes dones, però, cremaven de
desig d'unir-se al poeta, i moltes havien sentit el dolor del rebuig. Va ser ell, fins i
tot, qui va ensenyar als pobles de Tràcia a traslladar el seu amor als mascles

²⁸ Ovidi. (p. 114)

tendres i a collir-ne, abans de la juvenesa, les flors primeres de la breu primavera de la vida.”²⁹

Aquí veiem diverses característiques que ja hem comentat sobre l'homosexualitat a l'època clàssica: primerament, la flexibilitat de l'atracció d'un individu. Veiem com Orfeu, prèviament casat amb una dona, decideix no relacionar-se més amb dones: això, ens diu Ovidi, pot ser perquè vulgui mantenir-se fidel a Eurídice, i que aquesta sigui l'única dona en la seva vida, o perquè la seva preferència hagi canviat, i ara es sent més atret als homes.

El segon aspecte que caldria comentar és la clara evidència de la pederàstia en l'època clàssica, quan ens diu que Orfeu ensenya a la gent de Tràcia a relacionar-se amb nois joves. Això es podria vincular al fet que Orfeu rebutja les dones: ens podria evidenciar un cop més el que ja sabem, que les relacions homosexuals es consideraven de manera diferent a les heterossexuals: tot i que Orfeu rebutgi a les dones per mantenir-se fidel a Eurídice, es considera normal o acceptable que segueixi mantenint relacions amb homes.

²⁹ Ovidi. *Metamorfosis VII-XV*. (p. 128)

5. LITERATURA CLÀSSICA

5.1. Literatura grega

Acabant la part de mitologia, passem a l'element literari. Aquí es tractaran font literàries que no siguin de caire mitològic, on també hi veiem diversos exemples de representació LGBT+. Començarem amb la cultura més antiga de les dues: la grega.

Un exemple bastant obvi que ja ha estat mencionat en aquest treball seria el de Safo de Lesbos. Aquesta era una poetessa de voltants del segle VI aC. Va escriure diversos llibres d'obra principalment amorosa, però només se n'han conservat fragments. Tot i així, aquests fragments deixen bastant clar que Safo estimava les dones. De fet, el terme *lesbiana*, referint-se a una dona homosexual, té origen en el nom d'aquesta poetessa. En anglès, també, s'utilitza la paraula *sapphic* (sàfic), per referir-se a una dona que se sent atreta per les dones, sigui totalment homosexual o no.

Els poemes de Safo es refereixen, en diverses ocasions, al seu amor cap a les dones. Tot i així, la majoria són incomplets: petits fragments o frases que s'han trobat. D'això es tracta el primer poema que veiem:

Oh bella, oh jove plena d'encant [...] ³⁰

Aquest és l'únic fragment que s'ha trobat d'aquest poema, però sembla ser l'inici d'una obra amorosa, en què Safo es dirigeix a una noia estimada per ella.

També veiem obres en què l'amor de Safo cap a les dones és molt més explícit: es mencionen molts noms femenins al llarg dels seus poemes,

Em vaig enamorar de tu, un dia llunyà, Atis.

³⁰ Safo de Lesbos. *Poemas y testimonios*. 57: Elogi (traducció pròpia del castellà). (p. 47),

Em semblaves una noia desmanegada i menuda.³¹

Aquest poema és, molt clarament, una declaració d'amor directa, de Safo cap a aquesta Atis - un nom que torna a aparèixer al poema 81:

M'arrossega - un altre cop - Eros, que desmaia els membres,
dolç animal amarg que repta irresistible.
Atis, a tu se t'ha fet odiós
preocupar-te de mi, i voles cap a Andròmeda.³²

Sembla ser que Safo va tenir una relació amorosa amb l'anomenada Atis, però al final, com veiem a l'últim vers, Atis la va abandonar per una tal Andròmeda. Fa referència a Eros, déu de la passió i el desig carnal. Les figures d'Eros i la seva mare, Afrodita, deessa de l'amor, apareixen molt en els poemes de Safo, indicant que molts d'aquests són amorosos. Tot i així, hi ha molts més poemes dirigits a amants de la poetessa, als quals no fa falta referenciar aquests déus per veure que són d'amor:

[...] Perquè ara m'has fet recordar Anactòria,
que no està amb mi,
i d'ella voldria contemplar
el seu caminar que inspira amor i el centelleig radiant del seu rostre (...) ³³

No és just, Mica, de la teva part.
Però no et renunciaré a tu.
Has escollit l'amor de les Pentílides,
nena de mal caràcter. Mes nosaltres
... un dolç cant...

³¹ Safo de Lesbos. 29: Atis (traducció pròpia del castellà). (p. 47)

³² Safo de Lesbos. 81: Dolç i amarg (traducció pròpia del castellà). (p. 83)

³³ Safo de Lesbos. 5: El que una estima (traducció pròpia del castellà). (p.21)

... de so de mel...
... xiulants vents...
... humida de rosada...³⁴

Mnasidica, més bella per les teves formes
que la tendra Girino.³⁵

De la vida de Safo se'n sap poc: va néixer a finals del segle VI aC, entre el 630 i el 615, i va morir el segle V. Vivia a l'illa de Lesbos, i va fundar una acadèmia per a noies verges (segons la definició antiga, és a dir, no casades amb homes), ubicada en la ciutat de Mitilene. En aquesta acadèmia es veneraven Afrodita, deessa de l'amor, i el seu fill Eros, déu de la passió carnal: aquest culte es repeteix també al llarg de la poesia de Safo. Segurament els noms que apareixen en els poemes que hem vist eren alumnes i amants de Safo. Això podria indicar a les relacions pederàstiques entre dones semblants a les que hi havia entre homes, però no es pot dir del cert: no es menciona mai l'edat de les alumnes de Safo, ni s'especifica més sobre les seves relacions fora dels poemes d'aquesta.

En general, el personatge de Safo és força misteriós: d'ella mateixa només conservem petits fragments d'obra poètica, i la majoria del que s'assumeix sobre la seva vida s'extreu d'historiadors grecs, molt després de la mort de la poetessa.

Fora de Safo, també veiem possibles exemples d'homosexualitat en altres obres clàssiques. Un exemple en podria ser una de les peces literàries més importants de la història: la *Ilíada*, d'Homer. El tema central d'aquesta obra, ambientada en la guerra de Troia, és la còlera del gran heroi Aquil·leu, que arriba a un punt màxim quan el seu company, Pàtrocle, mor a mans dels guerrers troians. Tot i que en l'obra original no s'explicita que Aquil·leu i Pàtrocle siguin amants (no es parla de quina relació tenen

³⁴ Safo de Lesbos. 40: No et renunciaré a tu (traducció pròpia del castellà). (p.53).

³⁵ Safo de Lesbos. 42: Comparacions (traducció pròpia del castellà). (p. 55).

exactament), aquesta interpretació és molt popular, i té arrel en les especulacions d'altres autors grecs, com ara Èsquil o Plató.

Tot i així, primer observarem la *Ilíada* original, per veure què ens pot dir sobre Aquil·leu. Aquest fragment ens descriu el que l'heroi fa en sentir sobre la mort de Pàtrocle.

“[...] un negre núvol d'aflicció va cobrir Aquil·leu, que va agafar pols recremada i la va escampar damunt el seu cap. Va enlletgir el seu rostre afavorit, i la cendra negrosa li embrutava la túnica de nèctar. Ell mateix, tan alt com era, es va ajaçar a la pols en un bon espai i amb les mans s'esbullava els cabells i se'ls arrencava. [...] Antíloc sanglotava tot vessant llàgrimes, i agafava les mans d'Aquil·leu. El seu cor noble gemegava, perquè tenia por que no es tallés el coll amb el ferro. Aquil·leu va llançar un plany terrible.”³⁶

Veiem, clarament, que la mort del soldat afecta greument a Aquil·leu, i Antíloc, que coneix a l'heroi, fins i tot tem que es suïcidi. Més tard en el capítol, Tetis, la mare divina d'Aquil·leu, baixa a consolar-lo, i ell li diu això:

“Mare meva, és cert que l'Olimpic ha acomplert per a mi totes aquestes coses; però ¿quin goig hi tinc, després que ha mort el meu benvolgut company, Pàtrocle, que jo estimava per damunt de tots els companys, tant com el meu cap? [...] el meu cor m'incita a no continuar vivint ni a ser entre els homes, si abans Hèctor no perd la vida abatut per la meva llança i així pagui per haver fet presa seva el Menecíada Pàtrocle.”³⁷

En aquest fragment, Aquil·leu deixa clar que té un gran amor per Pàtrocle, ja sigui romàntic o no, preferint-lo a ell abans que a qualsevol altre company. A més, ens confirma que el dolor d'haver perdut a Pàtrocle ha portat a Aquil·leu a un estat quasi

³⁶ Homer. *Ilíada*. (p. 400-401)

³⁷ Homer. *Ilíada*. (p. 402)

FIGURA 3: *Aquil·leu i Pàtrocle*, Malcolm Lidbury (Wikimedia Commons)

suïcida: vol lluitar contra Hèctor i venjar la mort del seu company o morir en l'intent. El suïcidi per la pèrdua d'un amant ha aparegut en la literatura durant molt temps: l'exemple més famós seria *Romeu i Julieta*, una obra lleugerament basada en un mite que data de l'època clàssica, Píram i Tísbe.

Encara que Homer no expliciti mai que la relació entre Aquil·leu i Pàtrocle sigui romàntica, altres autors de l'època clàssica ho van interpretar així. Un dels pocs fragments que es conserva de l'obra majoritàriament perduda d'Èsquil, *Mirmídon*, és la lamentació d'Aquil·leu per la mort del seu company, i l'autor deixa clar la seva interpretació de la relació:

AQUIL·LEU: Antíloc, lamenta per mi, viu, no per ell, mort. Perquè jo ho he perdut tot! (...) (*a Pàtrocle*) Ingrat pels meus generosos petons! Les teves pròpies extremitats pures i perfectes donaves per fet!

MIRMÍDON: Sense pensar, ni aprofitar

AQUIL·LEU: L'acompanyament refinat dels teus braços i les teves cames.³⁸

Les paraules d'Èsquil indiquen una relació eròtica entre Aquil·leu i Pàtrocle. Com en la majoria de casos en l'antiga Grècia, aquesta relació és pederàstica, amb Aquil·leu en el rol de l'erastes i Pàtrocle fent d'eròmen. Plató, en el seu *Simposi*, es mostra en acord que la relació és pederàstica, però no està d'acord amb altres elements:

(...) La noció que Pàtrocle era l'amat és un error estúpid en el que ha caigut Èsquil, ja que Aquil·leu era segurament el més bell dels dos, més bell també que

³⁸ Èsquil. *Mirmídon*. (p. 13).

tots els altres herois; i, com ens informa Homer, encara no tenia barba, i era molt més jove.³⁹

Finalment, caldria observar un fragment d'Èsquines, un orador atenenc:

Parlaré primer d'Homer, a qui qualifiquem entre els més vells i savis dels poetes. Encara que parla en molts llocs d'Aquil·leu i Pàtrocle, amaga el seu amor i evita posar nom a la seva amistat, creient que la grandor excessiva del seu afecte és manifest als seus oients que siguin homes educats.⁴⁰

Aquest fragment sembla mostrar que hi podria haver un cert debat entre els educats atenencs sobre la relació entre els soldats aqueus: certs altres autors, com ara Xenofont, afirmaven que Aquil·leu i Pàtrocle eren només amics propers. Tot i així, el fet que hi pogués haver aquest debat en el primer lloc torna a demostrar-nos que l'homosexualitat no era un tema tabú, i era totalment possible que grans herois mítics fossin homosexuals.

Ara bé, la intenció d'Homer era que els dos herois s'interpretessin com a amants? Això segurament mai ho podrem saber del cert: com moltes grans obres d'art, les interpretacions dels lectors varien. Tot i així, la *Ilíada* és una obra suficientment important per a la literatura universal que trobo oportú incloure'n aquesta petita anàlisi.

³⁹ Plató. *Simposi*. (p. 10).

⁴⁰ Èsquines. *Contra Timarc*. (secció 142).

5.2. Literatura romana

Hi ha una altra obra literària important inspirada en la guerra de Troia: *L'Eneida*, de Virgili. Aquesta peça explica el viatge del troià Eneas, fugint de la ciutat en procés de destrucció per arribar a un lloc nou, on ell fundaria noves colònies i els seus descendents acabarien creant la ciutat de Roma. Així doncs, començarem aquesta part del treball amb *l'Eneida*.

L'Eneida ens permet veure una relació homosexual molt més clara que la *Ilíada*, però, a diferència d'aquesta, aquesta relació no té un gran paper en l'obra. La trobem en el llibre IX de *l'Eneida*, en l'episodi de Nis i Euríal. Aquests dos són, semblant a Aquil·leu i Pàtrocle, soldats joves, enamorats. És una relació pederàstica: Euríal és “el més bell dels enèades” i es parla de les seves “galtes encara no afaitades”, i Nis és un guerrer més experienciat. Això encaixa amb la idea que la pederàstia era una espècie d'educació per l'eròmen: en aquest cas, formació militar.

És interessant remarcar una conversa concreta entre els dos, que té lloc al principi del seu episodi, dins el llibre IX de *l'Eneida*:

Nis li diu: “¿Són els déus que infonen en el cor de l'home aquest ardor, Euríal, o de l'ardor de la pròpia passió cadascú se'n fa un déu? Fa estona que el cor m'impulsa a llançar-me a la lluita o a alguna empresa grandiosa, i no pot acostentar-se amb aquesta plàcida quietud. [...]”⁴¹

Ja veiem com Nis parla de la seva passió per Euríal, però també per la guerra i pel combat. L'homosexualitat masculina en l'època clàssica sembla caracteritzar-se sovint amb grans gestes dins la guerra: ja siguin Nis i Euríal, Aquil·leu i Pàtrocle, o el Bàndol Sagrat de Tebes. Això podria tenir a veure amb el fet que les relacions sexuals home-home sovint es veien com una mostra de poder de part de l'actiu. Així, té sentit que Nis, l'erastes, vulgui demostrar el seu poder a l'amant a través del combat. Aquest

⁴¹ Virgili. *L'Eneida*. (p. 243)

tòpic també el veiem en l'època medieval: el cavaller que lluita per la seva estimada, així demostrant-se digne del seu afecte. Tot i així, aquesta escena continua d'una manera molt diferent que ho faria una de medieval: Euríal demana a Nis que el deixi acompanyar-lo al combat.

“No vols, doncs, prendre'm per company en les empreses més importants, Nis? ¿Et deixaré anar tot sol a uns perills tan grans? (...) aquí hi ha, sí, hi ha un cor que no té compte de la llum del dia, que creu que bé es pot pagar amb la vida un honor com aquest que cerques.” Nis li respon: “Ben cert que no dubtava gens de tu respecte a això, ni hauria estat just de fer-ho, no: així em retornin victoriós al teu costat el poderós Júpiter o qualsevol déu que miri amb bons ulls aquesta empresa! Però, si algú, com ja saps que passa sovint en tals perills, si algú, ja sigui l'atzar o un déu, m'arrosegava al fracàs, voldria que tu restessis viu, ja que la teva edat és més digna de la vida. (...)”⁴²

Així doncs, Euríal també vol demostrar que és potent en la guerra, tot i que Nis s'hi oposa. Diu que no vol que el seu eròmen mori, ja que li queden anys per viure, i cal que els conservi. Tot i així, Euríal acaba persuadint Nis per poder anar a la guerra.

Els dos soldats s'infiltra en un campament dels seus enemics, els rúts, i, després de matar a tots els soldats que s'hi troben, s'emporten alguns dels seus tresors, i Euríal decideix posar-se el casc d'un dels soldats morts. Amb la missió completada, els soldats es disposen a tornar cap al campament enèada, a través del bosc. Però no aconsegueixen tornar: Euríal es separa de Nis i es perd, i el seu casc resplendent capta l'atenció d'una patrulla rúts.

La patrulla captura Euríal, sense que Nis se n'adoni. Quan Nis finalment veu als rúts des de lluny, intenta salvar al seu amant, matant dos dels soldats amb javelines. Tot i

⁴² Virgili. (p. 243).

així, això no té l'efecte que busca: com que els rúts no saben on és l'assassí, decideixen matar Euríal. És en aquest moment que Nis es revela:

“Jo, jo, sóc jo que ho he fet, gireu contra mi les armes, rúts! Tot l'ardit és obra meva; aquest no ha gosat ni ha pogut fer res, ho juro pel cel i pels estels, que en són testimonis; ell només ha estimat massa aquest amic dissortat.”⁴³

Però és massa tard: els rúts maten Euríal. La descripció de la mort d'aquest és poètica i el compara amb flors, emfatitzant la bellesa del jove encara en la mort:

(...) l'espasa, impulsada amb força, travessa les costelles del company i li rompé el pit blanc. Roda Euríal cap a la mort, la sang li regalima pels bells membres i el cap li cau doblegat damunt les espatlles com una flor de porpra quan, tallada per l'arada, s'esllangueix i mor, o com les roselles inclinen el cap damunt les tiges fatigades quan han de suportar el pes de la pluja.⁴⁴

Nis salta al combat per venjar la mort del seu amant. Mata alguns dels soldats rúts, però són massa per només un guerrer, i Nis cau mort sobre el cos d'Euríal, amb el narrador exclamant “Feliços tots dos!”.

Aquesta exclamació final és semblant al final de moltes tragèdies romàntiques posteriors, per exemple *Romeu i Julieta*, en què els amants finalment troben la felicitat dins la mort. A més, reforça el vincle entre els dos, elevant-los un cop més d'amics a alguna cosa més.

També podem comparar l'episodi de Nis i Euríal amb la relació entre Aquil·leu i Pàtrocle dins la *Ilíada*. Primer, podem dir que els dos tenen lloc en l'ambient d'una guerra, que sembla ser un tòpic repetit en moltes de les relacions homosexuals masculines de

⁴³ Virgili. (p. 249).

⁴⁴ Virgili. (p. 249).

FIGURA 4: *Nis i Euríal*, Jean-Baptiste Roman (Wikimedia Commons)

l'època clàssica. Això pot ser per uns quants motius: primerament, la falta de dones en els exèrcits antics porta a una necessitat de parlar d'homosexualitat si es vol parlar d'amor; i, tal com hem dit abans, la forma d'homosexualitat practicada a Grècia i a Roma tenia molt a veure amb el poder d'un dels membres. Quin millor lloc que mostrar el poder i la força d'un home grecorromà que en el combat?

A més, veiem un patró semblant en les dues històries: el menys experienciat en la guerra dels dos se'n va a lluitar, que, després de portar-li una gran victòria (la mort de tots els rúts en el cas d'Euríal, la retirada inicial dels

troians en el de Pàtrocle), acaba amb la seva mort. L'altre membre es llança al combat per venjar al seu company caigut, i acaba morint també.

Aquesta comparació pot ser deliberada: Virgili havia llegit la *Ilíada*, i l'*Eneida* està fortament relacionada a la guerra de Troia. Tot i així, no seria del tot correcte interpretar la relació d'Aquil·leu i Pàtrocle com a romàntica perquè la de Nis i Euríal ho és: com ja he dit, no sabem del tot quin era el caràcter de la primera relació, i cau a la interpretació del lector.

Ara passem a una obra molt diferent a les que hem vist fins ara: una novel·la romana, el *Satyricon* de Petroni. Aquesta obra, de la qual només se'n conserven parts, és de caire satíric, per tant té un aire molt diferent a les altres obres que hem vist fins ara: està ambientat dins de la societat romana, no en la guerra com la *Ilíada* o l'episodi de Nis i Euríal, i és molt més sexual i vulgar en la seva trama.

L'obra tracta d'Encolpi, un ex-gladiador que viu diverses aventures acompanyat del seu amant i eròmen, Gitó, un noi de setze anys. Els primers capítols (de l'1 al 26) parlen de diferents trobades sexuals que tenen Encolpi i Gitó dins un brodell. Aquestes són sovint de caràcter grotesc, sobretot per al lector modern. Durant aquests capítols, se'ns presenta un altre personatge: Ascilt. Aquest és un rival d'Encolpi, que també està enamorat de Gitó. A més, s'implica que Ascilt podria haver tingut una relació amb Encolpi abans dels esdeveniments de l'obra.

Així doncs, veiem immediatament que l'homosexualitat és molt òbvia dins l'obra: aquí no tenim cap dubte que els personatges són *queer*. A més, tot i que el *Satyricon* és una comèdia, l'homosexualitat dels personatges no es presenta com a un element graciós (com seria el cas d'algunes comèdies modernes) sinó que és senzillament un tret dels personatges. Tot i així, segueix existint l'element del poder: en ells ulls dels romans, és acceptable que Gitó representi el paper d'eròmen perquè encara és jove, però Ascilt, que ja és un adult, és insultat per Encolpi en diversos moments, anomenat en un cas "putot dat pel cul", mostrant-nos que l'estigma social que hi havia en adoptar el rol passiu segueix present en l'obra.

A més, en totes les escenes ambientades al brodell, existeix un ambient d'amenaça per a tots els protagonistes: tot i que Encolpi i Ascilt ja poden prendre el paper d'erastes, encara són joves (deuen tenir uns vint-i-tants anys), i hi ha homes més grans que busquen tenir relacions amb ells. Això, a més de la traumàtica experiència que porta ser víctima d'una agressió sexual (que aquesta obra menysprea força), mostraria dins la societat romana que els dos homes són dèbils i comportaria un gran estigma social. Hi ha una escena perduda que es troba just després d'un discurs d'Ascilt en què diu que:

"Mentre caminava perdut per tota la ciutat sense trobar on parava el nostre hostel, se m'ha acostat tot un senyor, que amb molta amabilitat, s'ha ofert a fer-me de guia. Llavors, després de voltes i més voltes per carrerons

fosquíssims, m'ha dut fins aquí i, oferint-me diners, m'ha demanat fotre un clau. Ja estava reclamant una de les meuques l'as corresponent per la seva habitació; ja m'estava fotent mà, aquell paio, i si jo no hagués sigut més fort, les hauria passades putes"⁴⁵

Immediatament després de l'escena perduda, la primera frase és:

Unint les nostres forces vam desempallegar-nos d'aquell pesat.⁴⁶

S'especula que entre aquests fragments, hi ha una escena en què els dos es troben un home més gran que intenta tenir relacions amb ells. Sembla ser que l'agressió sexual d'homes més grans a homes joves massa grans perquè fossin socialment acceptats com a eròmens era un fenomen sovint a l'antiga Roma. A més, es tracta d'una comèdia, així que és possible que la percebuda emasculació d'Ascilt i Encolpi a través de la violació si no s'haguessin tret el possible agressor de sobre es veuria com a element divertit dins la societat romana.

De fet, una de les següents escenes té lloc a casa d'Encolpi. Quartil·la, una sacerdotessa del déu de la fecunditat Priap, apareix a casa seva per castigar-lo a ell, Gitó i Ascilt. No es sap perquè els vol castigar, ja que els fragments previs s'han perdut, però el càstig que decideix imposar-los és sexual: ella, unes altres dones i un prostitut vell violen Encolpi i Ascilt.

En la nostra societat moderna, és impensable que un tema tan horrible com una violació es podria tractar com a un element graciós, però és possible que això és el que estigui passant dins el *Satyricon*. A través de la visió romana del sexe com a mostra de poder, podria ser que aquesta agressió fos considerada divertida: dos homes joves i forts essent "dominats" per dones i un vell homosexual, que a més és passiu.

⁴⁵ Petroni. *Satyricon*. (p. 65)

⁴⁶ Petroni. (p. 67).

L'escena final del *Satyricon* que m'agradaria observar té lloc molt després dels inquietants esdeveniments que acabo de mencionar. Encolpi està sol, ja que Gitó ha decidit anar-se'n amb Ascilt, i es troba Eumolp, un vell poeta. Després d'un temps de conversa, Eumolp parla de quan ell va ser l'erast d'un jove de Pèrgam, i parla de com eren les relacions entre eròmen i erast, com a mínim en aquest cas.

Primer, Eumolp parla de com premiava al noi per tenir-hi relacions sexuals: el noi faria veure que dormia, i Eumolp hi mantindria relacions, prometent-li animals de companyia exòtics i cars si el noi no reaccionava. Tot i així, després d'un fragment perdut, Eumolp es queixa del fet que, més tard, el noi li demanava sexe massa sovint, cosa que fa que el més gran perdi la paciència i escridassi al jove.

Com acaba aquesta història no es sap, ja que és una de les moltes parts perdudes de l'obra, però veiem una clara mostra de poder dins la relació. Inicialment, Eumolp té el poder: està mantenint relacions sexuals amb el jove tal com ell vol, premiant-lo si prossegueix amb les seves instruccions. En canvi, quan el jove comença a prendre la iniciativa, Eumolp s'acaba enfadant i castigant-lo. Mentre que es podria argumentar que això podria ser perquè Eumolp està fatigat per les constants demandes de sexe, també és evident que quan Eumolp té el poder, no sembla ser que el jove pugui fer-hi cap objecció, amb els premis vinguent només si el jove manté el silenci durant tot l'acte.

Així doncs, argumentaria que l'episodi d'Eumolp i el jove de Pèrgam és una de les demostracions més clares de la dinàmica de poder que existia dins una relació pederàstica: donant el control total a l'erast, i castigant l'eròmen si intenta prendre ell mateix la iniciativa.

6. CONCLUSIONS

Arribem a la part final del treball: les conclusions. Mirant enrere a les meves idees originals per aquest treball, veig que el resultat final serà molt diferent al que pensava que seria. Tot i així, n'he pogut extreure unes conclusions interessants, i, en alguns casos una mica inesperades.

Primerament, ve l'observació més òbvia, que em permet demostrar un dels objectius principals del treball: les persones *queer* sempre hem existit. La nomenclatura actual per la qual anomenem al col·lectiu LGBTQIA+ és relativament recent, però el fet que les persones dins d'aquesta comunitat hagin existit sempre és evident: veiem a la deessa Cíbele, adorada per les *gallae* i associada amb les dones transgènere des de l'antiga Mesopotàmia; veiem els segles d'especulació que hi ha hagut sobre la possible homosexualitat entre Aquil·leu i Pàtrocle; veiem els diversos mites que busquen explicar l'origen de les persones *queer*...

Tot i així, les persones LGBT+ es descriuen de maneres molt diferents dins les obres que hem vist: no hi ha un patró universal per la representació *queer* antiga.

La mitologia, vista sobretot dins les *Metamorfosis*, no presenta molta homofòbia o transfòbia. Sovint descriu, senzillament, una relació homosexual, o una transformació del gènere d'una persona, sense presentar-ho negativament. Tot i així, moltes vegades l'existència de les persones *queer* es mostra com un error. Vist des d'un context modern, aquesta explicació es pot interpretar com a bastant discriminatòria. Però jo defensaria que en l'antiguitat era senzillament un intent (mal encaminat, però un intent igualment) d'explicar un fenomen del qual es desconeixia l'origen, oposat a la societat moderna, en la qual podem demostrar que l'existència de les persones LGBT+ no és un "error de la naturalesa", sinó que sabem que és un fenomen perfectament natural.

També veiem representacions no discriminatòries de persones *queer* en obres com la *Il·líada* o l'episodi de Nis i Euríal en l'*Eneida*, que senzillament busquen explicar la història dels personatges que hi apareixen, l'homosexualitat dels quals no és un element principal de l'obra. Tot i que les relacions en aquestes obres poden ser problemàtiques d'altres maneres (no crec que la pederàstia sigui justificable de cap manera des d'un estàndar modern), dubto que es podrien trobar exemples d'homofòbia dins aquestes obres.

Dins el camp de la poesia, Safo de Lesbos és un altre exemple molt evident de representació no discriminatòria. Els seus poemes descriuen l'amor que sentia cap a altres dones sense cap tipus de vergonya ni repressió, i han influenciat fins i tot el llenguatge que utilitzem per parlar de les dones *queer*.

Tot i així, falta observar una obra de les que hem vist: el *Satyricon*. Aquesta obra, tot i només ser un dels diversos textos que hem observat, és potser el que és més fidel a la percepció social romana de l'homosexualitat, ja que buscava parlar de la mateixa societat. Aquí hi veiem una associació de l'amor homosexual amb la grolleria i les mostres de poder, pintant l'homosexualitat com un fet purament sexual: al llarg de l'obra, els personatges busquen demostrar el seu poder o la seva virilitat a través del sexe amb altres homes. En les ocasions en què tenen relacions homosexuals inacceptables socialment, els personatges i la seva emasculació es veuen com l'acudit central de l'escena.

Al *Satyricon* hi veiem diversos estereotips negatius sobre l'homosexualitat que segueixen vigents avui: per exemple, la percepció que aquesta és un fet purament sexual, portant a la implicació que en les relacions homosexuals no hi ha l'amor que hi ha en les heterossexuals; la visió de l'homosexualitat masculina com a emasculadora i debilitant per als homes: l'ús del terme "maricón" com a insult és molt ample, i jo personalment ho he presenciat moltes més vegades del que sabia dir...

Aquests tòpics de les persones LGBT+, desgraciadament, semblen ser els que s'han quedat amb nosaltres al llarg de la història, i també els que eren més presents dins la societat de l'època antiga: l'amor homosexual només era permès per a certes persones i en certs contextos, i les persones transgènere havien d'amagar les seves identitats, o potser no tenien ni les paraules per explicar com es sentien.

Les cultures antigues, tot i que eren més obertes amb fets com l'homosexualitat, no eren una espècie de “paradís *queer*” idealitzat, on les persones LGBT+ podien existir amb llibertat total. Aquestes eren sotmeses a tantes o més pressions que les persones *queer* actuals, l'únic que les pressions eren diferents. Les persones LGBT+ eren oprimides si no corresponien amb un patró social que deia com havien de ser, igual que en la societat moderna. L'única diferència és el patró en si.

Les relacions homosexuals que eren socialment acceptables en la cultura grecorromana serien totalment impensables en la nostra societat moderna. Nosaltres hem arribat al punt que es poden acceptar legalment les parelles homosexuals d'adults que consenteixin, però hi segueix havent una discriminació i estigma cap a aquestes. Les persones transgènere, tot i que ara poden fer passos cap a viure en un cos que permet que es sentin còmodes, pateixen encara més discriminació. I aquests avenços positius són en el nostre petit racó del món: en molts països, ser *queer* és considerat completament immoral i fins i tot està prohibit per llei. Hem avançat, òbviament, des de l'època clàssica. Però, si les persones LGBTQIA+ realment volem tenir els mateixos drets que tothom, encara tenim molt camí per fer.

7. BIBLIOGRAFIA

Batalló Sagrat de Tebes. (1 d'abril 2021). En *Wikipedia*.

https://en.wikipedia.org/wiki/Sacred_Band_of_Thebes

Boucher, F. (1769). *Jupiter as Diana Surprises Callisto*. Wikimedia Commons.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jupiter_as_Diana_Surprises_Callisto_by_Francois_Boucher.jpg

Davidson, J. (10 de novembre de 2007). Mad about the boy. *The Guardian*.

<https://www.theguardian.com/books/2007/nov/10/history.society>

Èsquil. *Mirmídon*s. Dins *TRILOGY: Three Lost Tragedies*.

<https://lostgreekplays.files.wordpress.com/2011/07/trilogy.pdf>

Èsquines. *Contra Timarc*.

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.01.0002%3Aspeech%3D1%3Asection%3D142>

Gènere. (2021). En *Termcat: centre de terminologia*. Recuperat el 30 de gener de 2021.

<https://www.termcat.cat/ca/cercaterm/fitxa/MjcwMTQ1NA%3D%3D>

Goodsell, K. *Understanding gender and sexuality through Dionysus*. (23 de març del 2020). University of Liverpool, Department of Archaeology, Classics and Egyptology.

<https://www.liverpool.ac.uk/archaeology-classics-and-egyptology/blog/2020/gender-sexuality-dionysus/>

Grew, F. *Uncovering LGBTQ Londinium*. (14 de febrer del 2020). Museum of London.

<https://www.museumoflondon.org.uk/discover/lgbtq-roman-london>

Homer. *Ilíada*. (1a ed.). La Magrana.

Hudson, A. *LGBTQIA+ History Month - Male Homosexuality in Ancient Rome*. (8 de febrer de 2021). University of Birmingham.

<https://blog.bham.ac.uk/historybham/lgbtqia-history-month-male-homosexuality-in-ancient-rome/>

Human Dignity Trust. Map of Countries that Criminalise LGBT People. En *Human Dignity Trust*.

https://www.humandignitytrust.org/lgbt-the-law/map-of-criminalisation/?type_filter=criminalisation

Krauss, J. U. (circa 1690). *Tiresias Striking the Snakes*. Wikimedia Commons.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tiresias_striking_the_snakes.png

Lewis, B. (16 de febrer del 2021). Pride and prejudice: same-sex relations throughout history.

<https://www.historyextra.com/period/ancient-history/pride-and-prejudice-same-sex-relations-through-history/>

Lidbury, M. (2015). *Achilles and Patroclus*. Wikimedia Commons.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Achilles_and_Patroclus._1_Cornwall_LGBT_History_Project_2016._Sculpted_by_Malcolm_Lidbury.JPG

Literski, N.S. (2018). Dionysus Reviled: Transgender Visibility and the Pentheus Complex. *Immanence Journal*, 2 (54-67)

https://www.researchgate.net/publication/342106522_Dionysus_Reviled_Transgender_Visibility_and_the_Pentheus_Complex

LGBTQA Wiki. (30 de gener de 2021). https://lgbta.wikia.org/wiki/LGBTQA_Wiki

Lucker, K.A. (2005). *The Gallae: Transgender Priests of Ancient Greece, Rome and the Near East*. (Treball de fi de Grau, New College of Florida, EE.UU.)

<https://s3.amazonaws.com/arena-attachments/539632/d6348aa09f4510eb5704b6da501f9e7d.pdf>

Mason, E. (11 d'agost del 2020). What was pederasty in Ancient Greece? *HistoryExtra*.
<https://www.historyextra.com/period/ancient-greece/pederasty-homosexuality-ancient-greece-boys-sparta-girls-plato-sappho-consent/>

McCarthy, N. (2020). Where Gay Marriage is Legal. A *Statista*.
<https://www.statista.com/chart/3594/the-countries-where-gay-marriage-is-legal/>

McElduff, S. *UnRoman Romans*. British Columbia/Yukon Open Authoring Platform.
<https://pressbooks.bccampus.ca/unromantest/>

Organització GLAAD. *Global LGBT rights*.
<https://www.glaad.org/vote/topics/global-lgbt-rights>

Ovidi. *Les Metamorfosis I-VI*. (3a ed.). La Magrana.

Ovidi. *Les Metamorfosis VII-XV*. (1a ed.). La Magrana.

Petroni. *Satíricon*. (1a ed.). Adesiara.

Pickett, B. (2020). Homosexuality. En E.N. Zalta (ed.), *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. <https://plato.stanford.edu/entries/homosexuality/>

Plató. *Simposi*. <http://faculty.sgc.edu/rkelley/SYMPOSIUM.pdf>

Poushter, J. i Kent, N. (2020). The Global Divide on Homosexuality Persists. En *Pew Research Society*.

<https://www.pewresearch.org/global/2020/06/25/global-divide-on-homosexuality-persists/>

Rea, S. (2017). *LGBTime Machine: Ancient Greece*. National Organization for Women.

<https://now.org/blog/lgbtime-machine-ancient-greece/>

Roman, J-B. (1822). *Nisus and Euryalus*. Wikimedia Commons.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nisos_Euryalos_Louvre_LL450_n1.jpg

Safo de Lesbos. *Poemas y testimonios*. (1a ed.). Acantilado.

Shelley, P.B. (1821). *Hèl·las. Prefaci*.

<https://www.infoplease.com/primary-sources/poetry/percy-bysshe-shelley/complete-poetical-works-percy-bysshe-shelley-81>

Simposi (Plató). (1 d'abril del 2021). En *Wikipedia*.

[https://en.wikipedia.org/wiki/Symposium_\(Plato\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Symposium_(Plato))

Singh, S. i Durso, L.E. (2017). Widespread Discrimination Continues to Shape LGBT People's Lives in Both Subtle and Significant Ways. A *Center For American Progress*.

<https://www.americanprogress.org/issues/lgbtq-rights/news/2017/05/02/429529/widespread-discrimination-continues-shape-lgbt-peoples-lives-subtle-significant-ways/>

Virgili. *Eneida*. (1a ed.). Empúries.

Westphal, Carl. Contrary Sexual Feeling. *Archiv für Psychiatrie und Nervenkrankheiten*

(1870) <https://people.well.com/user/aquarius/westphal.htm>

Zive, G. *A Brief History of Western Homosexuality*.

<https://www.csustan.edu/sites/default/files/honors/documents/journals/sexinstone/Zive.pdf>